

ningsläge: mer beskrivning av olika uttolkares perspektiv och kontexter, en större metodologisk stringens och konsekvens, en mer noggrann analys av berättelsen som helhet, mer reflektion över olika mediers egna villkor och beroende av andra medier, osv. Days avhandling är ett receptionshistoriskt pionjärbete i sin inriktning på en enskild johanneisk berättelse och rekommenderas för alla som är intresserade av Bibeln.

Birger Olsson

Justin S. Ukpong m.fl.: *Reading the Bible in the Global Village: Cape Town (Global Perspectives on Biblical Scholarship)*, 221 sid. Society of Biblical Literature, Atlanta 2002.

Reading the Bible in the Global Village: Cape Town är nummer två i serien *Global Perspectives on Biblical Scholarship*. Serien har sin upprinnelse i Society of Biblical Literature's internationella konferens i Helsingfors 1999 och har till syfte att fungera som forum för den globala bibelvetenskapliga forskningen. Den aktuella boken är ett resultat av samma konferens, denna gång hållen i Cape Town, Sydafrika, 2000.

Boken består av åtta kapitel vilka utgörs av konferensbidragen omarbetade till artiklar. Dessa speglar den komplicerade frågan om bibelvetenskaplig metod och makt i samband med bibelforskning i ett globalt respektive lokalt perspektiv. Frågor behandlas om kristendomens introducerande i Afrika genom slavhandel, kolonisation och mission och hur denna bakgrund påverkat/r nutida bibelvetenskap.

Läsaren introduceras omedelbart i problematiken om maktfrågor genom att Ukpong och Dube i de två första kapitlen (J.S. Ukpong, «Reading the Bible in a Global Village: Issues and Challenges from African Readings»; M.W. Dube, «Villagizing, Globalizing, and Biblical Studies») behandlar frågan om förhållandet mellan bibelvetenskap i Väst och bibelvetenskap i den övriga världen (*en tredjedelsvärlden* respektive *två tredjedelsvärlden*). Ukpong och Dube tar i detta sammanhang upp det omdiskuterade begreppet *the Global Village*. De menar att *global* ofta innebär att den västerländska kulturen görs global med avseende på bl.a. IT, varor och rese möjligheter. De människor som står utan tillgång till dessa befinner sig inte i en global värld utan blir marginaliserade. Ordet *village* tappar därmed sitt innehåll eftersom det bara är de *globala* som tillhör denna *village*. Deras analys av *village* bygger delvis på egna erfarenheter som uppväxta i byar och de betonar att den intimitet som en *village* utgör inte går att finna vare sig i den bibelvetenskapliga världen eller i världen i övrigt.

I nästföljande kapitel (G.O. West, «Unpacking the Package That Is the Bible in African Biblical Scholarship») får läsaren en presentation av afrikansk bibelvetenskaplig historia och vad som är specifikt afrikanskt i denna.

I kapitel fyra (A. Masoga, «Redefining Power: Reading the Bible in Africa from the Peripheral and Central Positions») behandlas frågan om hur bibelvetaren bör förhålla sig till den sociopolitiska och socioekonomiska verklighet hon/han själv lever i. Masoga betonar nödvändigheten av att bibelvetaren är delaktig i den kontext folk lever i och ger konkreta exempel på bibelstudier där utrymme ges för detta.

Befrielse teologins användande av Bibeln kritiseras i kapitel fem (N.K. Gottwald, «The Role of Biblical Politics in Contextual Theologies»). Här betonas att bibeltexter använts naivt och pressats till att stå för mer befrielse än vad som egentligen går att finna i texterna. Med detta menas att Bibeln ofta är mer bunden till sin kontexts politiska situation än vad som framkommer i befrielse teologin. Istället för att övertolka texter uppmanas bibelvetaren att utveckla sitt eget kriterium för ett socialt och politiskt rättvist samhälle. Ett sådant kriterium bör bygga på nutidskontext och inte enbart på bibelns historiska kontext.

I kapitel sex (J. Punt, «Towards a Postcolonial Reading of Freedom in Paul») avvisas åsikten att Paulus är ointresserad och oengagerad i politiska, ekonomiska och sociala frågor. De traditionella tolkningarna att frihetsbegreppet hos Paulus enbart skulle handla om en eskatologisk frihet ifrågasätts. Det finns mycket att hämta i Pauli brev för den afrikanska bibelvetenskapen om den arbetar mer sociologiskt och postkolonialt. I samband med det påpekas att de bibeltolkningar som saknar etik är de som leder till legitimering av t.ex. slaveri och apartheid. Det måste således finnas en balansgång mellan historiskt studium och relevant kontextuell hermeneutik, annars riskerar forskaren att hamna i etiskt problematiska tolkningar.

I kapitel sju (T.S. Maluleke, «What If We Are Mistaken about the Bible and Christianity in Africa?») tas relationen mellan Afrika och kristendomen upp. Rörelserna *Black Theology* och *African Theology* tar ofta förgivet att kristendomen är accepterad och växande i många delar av Afrika. Författaren ifrågasätter detta och menar att afrikansk kristendom befinner sig mittemellan Afrikas religiös-kulturella bakgrund och den missionerade kristendomen (och islam). Bilden av gräsrötter, bestående av de fattiga i Afrikas kyrkor vilka konstruerar och dekonstruerar bibeltexter avvisas. Istället efterlyses en mer nyanserad bild där det finns möjligheter att tala om Afrika utan att kristendomen görs central.

Kapitel åtta utgörs av en respons på artiklarna författad av V.L. Wimbush.

Även om boken speglar afrikansk bibelvetenskap täcker den in frågor som är aktuella i stort sett all bibelvetenskap i två tredjedels världen. Frågor om tolkningsföreträde, nutidskontextens betydelse vid interpretationer, möjligheter att delta i konferenser eller att ens kunna köpa aktuell litteratur, är frågor som många länder utanför Väst brottas med.

Boken representerar dessutom bättre ett globalt perspektiv än den första volymen i serien eftersom majoriteten av författarna inte är från Väst och att konferensen var förlagd i Sydafrika, utanför Västs gränser. Detta visar på både kontextens och personernas betydelse för resultaten även i ett historiskt ämne som exegetik.

Reading the Bible in the Global Village: Cape Town är mycket läsvärd. Den ger inblick i ovan nämnda frågor på ett tydligt och klart sätt och läsaren får en bra översikt i såväl världsomfattande som specifikt afrikanska frågor.

Anna Runesson

Gordon W. Lathrop: *Holy Things. A Liturgical Theology*. 236 sid. Fortress Press, Minneapolis 1993. — *Holy People. A Liturgical Ecclesiology*. 246 sid. Fortress Press, Minneapolis 1999. — *Holy Ground. A Liturgical Cosmology*. 237 sid. Fortress Press, Minneapolis 2003.

Samspelet mellan gudstjänsten och tillvarons helhet är själva nyckelfrågeställningen för Lathrop, som i maj 2004 pensionerats från sin tjänst som Schieren Professor i liturgik vid Lutheran Theological Seminary at Philadelphia (LTSP), USA. Böckerna är sålunda en trilogi om liturgisk teologi i en mycket specifik mening: hans grundidé är att identifiera liturgins *ordo*, dvs. dess grundstruktur, och utifrån denna tydliggöra den kristna trons sammanhang både på frälsnings- och skapelseplan.

Den som i denna idé känner igen den ortodoxe teologen Alexander Schmemmanns (*Introduction to Liturgical Theology* 1966) terminologi har inte fel — men den är delvis filterad genom katoliken Aidan Kavanaghs (*On Liturgical Theology* 1984) sätt att tillämpa Schmemmanns grundtanke i ett mer västerländskt liturgiskt sammanhang. Kanske skulle man t.o.m. kunna säga att Lathrop, som står i en luthersk tradition, tar ytterligare ett steg och försöker anknyta *ordo* till luthersk skapelseteologi. Denna ambition blir f.ö. mycket tydlig i hans bidrag till LWF:s inkulturationsprojekt (*Worship and Culture in Dialogue* 1994). Med Schmemmann som bakgrund hade jag nog

väntat mig att den sista delen i trilogin hade hetat «Holy time» — nu blev det *Holy Ground*. Skapelseperspektivet har gjort att den blivit inriktad på ekoteologiska frågor — något som möjligen begränsar hans ambition att skriva en hel kosmologi.

Strukturellt klarast menar jag att den första boken är, och där blir också den metodiska skillnaden i jämförelse med Schmemmann tydligast. På ett nästan strukturalistiskt sätt beskriver Lathrop den kristna liturgins *ordo* (som han hävdar finns redan i NT) och karaktäriserar den genom en «method of juxtapositions» (ung. sammanställning). Han identifierar i *ordo* en serie begreppspar: GT – NT, bröd – vin, sju dagar – åttonde dagen, ordet – bordet, dop – undervisning, årscykeln – påskan etc. Ena delen i ett sådant begreppspar, dvs. ett liturgiskt handlande etc., pekar alltid utöver sig själv, hävdar han, till den pendang som ifrågasätter den alltför entydiga sanning som detta handlande berättar om eller symboliserar. Just genom att beskrivas så blir liturgin och därmed hela framställningen av den kristna tron i princip inklusiv. Poängen blir mycket tydlig: den yttersta sammanställningen är att själva liturgin och själva församlingen blir s.a.s. otillräcklig, och får hela skapelsen, såsom icke-kyrka, som sin pendang.

Det blir ett syntetiserande sätt att resonera, och det är, trots vad jag nyss skrev, inte konstigt att den sista delen är en kosmologi. Denna slutar mycket konsekvant i ett avsnitt *Antiliturgica*, som (kanske för säkerhets skull) återigen betonar att liturgin är något relativt, att dess former är begränsningar och dess hierarkier upp-och-nedvända.

Med detta sätt att formulera den liturgiska teologin blir det också mycket tydligt på vilket sätt Lathrop skiljer sig från Schmemmann. Lathrop har — kanske måste han ha — ett «nordatlantiskt» sätt att närma sig och beskriva liturgins former, slutligen ett fenomenellt registrerande och analyserande som riskerar att stanna inom fenomenens och kosmos' ram. Schmemmann hade rimligen gjort ytterligare en juxtaposition, som för mig ligger mycket nära till hands men som Lathrop inte gör: att liturgin som jordiskt handlande är otillräcklig, och har evigheten, «den himmelska gudstjänsten», som sin pendang. Den nämns visserligen — men denna dess systematiska roll blir inte tydlig.

Här tror jag följer sig en viktig spiritualitetsmässig skillnad mellan ortodox och klassisk (eller åtminstone klassicerande) liturgisk teologi å ena sidan, och modern och nutida protestantism å den andra. Den blir klarast om jag formulerar ett ännu tydligare och mer fundamentalteologiskt rik sammanställning som kunde ha varit slutstenen i bygget: Syntesen av värld och kyrka, vad den nu skall kallas, skulle också kunna tecknas som en pendang till Treenigheten — kosmos